

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ

УКРАЇНСЬКА МОВА

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ДЛЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ I-II РІВНІВ
АКРЕДИТАЦІЇ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ НА ОСНОВІ
БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Українська мова. Навчальна програма для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти.

Укладачі:

Антонюк Т.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист ДВНЗ „Чернівецький індустріальний коледж”, голова Всеукраїнської спілки голів обласних методичних об’єднань викладачів філологічних дисциплін ВНЗ I-II рівнів акредитації;

Ковалевська Л.Б. – викладач Київського технікуму електронних приладів, голова міського методичного об’єднання;

Кабаненко А.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист Київського радіомеханічного коледжу Національного авіаційного університету.

Рецензенти:

Бабич Н.Д. – професор кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Разумейко М.С. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського мовознавства Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського;

Стрижаківська О.С. – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист, заступник директора з гуманітарної освіти та виховання Чернівецького медичного коледжу БДМУ;

Груба О.Б. – викладач вищої категорії, викладач-методист, заступник директора з гуманітарної освіти ДВНЗ «Донецький технікум промислової автоматики», голова методичного об’єднання викладачів українознавчих дисциплін Донецької області;

Лузман В.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист КРВНЗ «Ялтинський медичний коледж», заступник голови методичного об’єднання АР Крим.

Схвалено комісією з української мови Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (Витяг з протоколу № 3 від 18.06. 2013 р.),

лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 10.07.2013 р. № 14.1/10-2425.

Пояснювальна записка

Програма укладена відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти, Закону України «Про загальну середню освіту» та на основі навчальної програми з української мови для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти (2010 рік; укладачі - Ковалевська Л.Б.; Антонюк Т.М.; Кабаненко А.М.) схваленої комісією з української мови Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (витяг з протоколу № 4 від 17.06.2010 р.), яка протягом двох років пройшла апробацію. В основі програми – не лише новий підхід до навчально-виховної мети курсу української мови, що передбачає виховання студента як компетентної мовної особистості, яка відзначається високою мовленнєвою культурою; формування навичок комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету; вироблення вмінь за лексемами й граматичними формами пізнавати національне світосприймання, ментальність рідного народу, а й інший підхід до принципів реалізації її змісту. Відбувається переорієнтація методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних, що дає можливість відійти від традиційного погляду на вивчення української мови як необхідності забезпечення студентів знаннями не мови, а відомостей про мову (часто досить специфічними, віддаленими від практичного застосування): вивчення мови буде спрямовано не стільки на запам'ятовування студентами системи правил, скільки на розуміння закономірностей їх функціонування та формування комунікативних умінь і навичок. Крім комунікативно-діяльнісного, укладачі програми пропонують і такі принципи добору навчального змісту й організації навчання української мови, як: принцип взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку особистості, принцип демократизації і гуманізації навчання та принцип особистісної орієнтації навчання, що й дає можливість забезпечувати гармонійну реалізацію основних загальноосвітніх функцій навчального предмета, здійснювати співпрацю викладача й студента з метою досягнення навчально-освітньої мети, створювати умови для розвитку науково-інтелектуального та творчого потенціалів кожного студента.

Головними завданнями предмета є:

- виховання свідомого прагнення до вивчення української мови;
- вироблення у студентів компетенцій комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях;
- ознайомлення з мовною системою як основою формування мовних умінь і навичок — орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних;
- формування духовного світу студентів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства в цілому.

Відповідно до мети і завдань навчального предмета у програмі визначено обов'язковий мінімум змісту освіти, що включає основні змістові лінії: мовленнєзнавчі відомості, види і жанри навчальних робіт, комунікативні вміння та навички (*мовленнєва змістова лінія*); мовну систему – стилістику, лексикологію, фонетику, граматику, синтаксис та пунктуацію (*мовна змістова лінія*); соціокультурознавчі відомості, відображені в навчальних текстах, наочно-ілюстративних матеріалах, аудіовізуальних та ін. засобах, дібраних з урахуванням принципу єдності навчання,

виховання та розвитку студентів (*соціокультурна змістова лінія*); основні способи загальнопізнавальної діяльності, формування яких сприяє різнобічному, зокрема і мовленнєвому розвитку студентів (*діяльнісна змістова лінія*). Мовна й мовленнєва змістові лінії є основними, що визначають предмет навчання. Вони містять критерії для визначення рівня навчальних досягнень студента, а вимоги до соціокультурної та діяльнісної ліній не є спеціальними, хоч і важливими для формування мовно-мовленнєвих компетенцій.

Передбачено у програмі міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки – це дає можливість вивчати мову як вияв загальнокультурного процесу, а кожне мовне явище розглядати в лінгвістичному контексті.

Особлива увага приділяється таким розділам науки про мову як стилістика й культура мовлення, що, насамперед, і визначає її якісно вищий рівень (щодо мети курсу загалом) порівняно з попередньою програмою.

Стилістика, правопис, культура мовлення – у такій послідовності пропонуються до розгляду пріоритетні аспекти кожного мовного явища (за навчальними темами). Хоча викладач, уважаючи за необхідне, може дещо змінити таку послідовність, як-от: спочатку окреслити мовне явище, дати йому лінгвістичну характеристику, визначити умови його нормативності (наприклад, правила правопису), а вже потім вчитися розрізняти його стилістичні особливості.

Подається у програмі й робоче планування реалізації змістових ліній, у якому, крім змісту навчального матеріалу, конкретизуються державні вимоги до рівня освітньої підготовки студентів. Навчальний матеріал, об'єднаний за певними темами, хоча й подається у традиційній послідовності (фонетика, лексика та фразеологія, словотвір, морфологія, синтаксис, пунктуація), але орієнтований на стилістичну специфіку того чи іншого мовного явища, на визначення його місця у мовленнєвому процесі (саме компетенцією стилістики є визначення особливостей прояву мови у її писемній та усній формах).

Викладач має право вносити власні корективи й до структури робочого планування: на початку курсу можна, наприклад, ознайомити студентів з основними положеннями функціональної, а не практичної стилістики, адже уміння розрізняти стилі та жанри мовлення, давати їм характеристики за їхніми ознаками, складати висловлювання у визначених стилях та жанрах є вихідним етапом для умінь, що формує стилістика практична.

Під час вивчення розділу „Риторика” викладач, урахувавши специфіку навчального закладу, може запропонувати й інші, крім визначених програмою, теми (підтеми), що відповідають майбутньому фахові молодшого спеціаліста.

Доповнюється програма розділом „Критерії оцінювання досягнень студентів...”: оцінювання навчальних досягнень студентів під час вивчення курсу української мови здійснюється з урахуванням вимог до учнів загальноосвітніх шкіл із метою дотримання принципів послідовності навчання й об'єктивності самого оцінювання.

Вивчення української мови у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації має бути спрямоване на підвищення рівня грамотності студентів і їх культури мовлення. Систематизація і поглиблення вивченого у школі проводиться на вищому рівні узагальнення. Заняття передбачають удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок.

Години для роботи над темами, які визначає викладач, можуть використовуватися на засвоєння недостатньо вивченого або забутого матеріалу.

Форма підсумкового контролю – екзамен (тестові завдання), який є обов'язковим на Державній підсумковій атестації студентів із загальноосвітніх предметів.

У програмі подано орієнтовний розподіл годин, в разі потреби викладач має змогу вносити в нього деякі корективи.

Продовження вивчення курсу – в навчальній дисципліні „Українська мова (за професійним спрямуванням)”.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин
I.	Вступ	1
II.	Функціональна стилістика і культура мовлення	1
1.	I. Вступ. Мовлення як предмет стилістики і культури мовлення. Два рівні володіння українською літературною мовою: мовлення правильне (норми літературної мови) і мовлення комунікативно доцільне (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність). II. Функціональна стилістика і культура мовлення. Мовлення як предмет вивчення стилістики і культури мовлення. Стилї мовлення	1 1
III	Практична стилістика і культура мовлення. Стилїстичні засоби фонетики	30
2.	III. Практична стилістика і культура мовлення. Стилїстичні засоби фонетики. Загальна характеристика звукового складу мови. Норми вимови. Склад і наголос. Правила переносу слів	2
3.	Правопис. Складні випадки правопису м'якого знака, апострофа	4
4.	Складні випадки правопису великої букви	4
5.	Складні випадки правопису слів з ненаголошеними голосними	4
6.	Ділові папери. Загальні вимоги до складання документів. Документація щодо особового складу. Автобіографія. Заява	2
7.	Складні випадки правопису слів з подвоєнням і подовженням приголосних	4
8.	Складні випадки правопису слів зі спрощенням у групах приголосних	4
9.	Складні випадки правопису слів з чергуванням голосних і приголосних звуків. Написання слів іншомовного походження. Робота над темами, визначеними викладачем	6
IV.	Стилїстичні засоби лексикології та фразеології	4
10.	Слово і його лексичне значення. Лексико-стилїстичні синоніми. Антоніми. Пароніми. Фразеологізми	2
11.	Ділові папери. Обліково - фінансові документи. Розписка. Доручення	2
V.	Словотворчі засоби стилістики	12
12.	Морфеми і словотвірна структура слова. Основні способи словотвору. Стилїстичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах і суфіксах	4
13.	Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах і суфіксах	4
14.	Правопис. Написання складних слів	4
VI.	Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту	12
15.	Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту. Конспект як	4

	різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух	
16.	Конспект прочитаного, тематичні виписки, план, тези	4
17.	Контрольна робота (тестові завдання). Робота над темами, визначеними викладачем	2
18.	Робота над темами, визначеними викладачем	2
VII.	Практична стилістика і культура мовлення. Морфологічні засоби стилістики	22
19.	Стилістичне забарвлення граматичних форм. Поняття роду, числа. Власні і загальні назви. Особливості творення ступенів порівняння прикметників	4
20.	Правопис часток <i>НЕ</i> і <i>НИ</i> з різними частинами мови	6
21.	Правопис прислівників	4
22.	Складні випадки правопису різних частин мови	4
23.	Складні випадки правопису різних частин мови. Робота над темами, визначеними викладачем	4
VIII.	Стилістика простих речень	10
24.	Види простих речень і відтінки їх значень. Пунктограми у простому реченні	4
25.	Розділові знаки при однорідних членах речення	2
26.	Пунктограми при відокремлених другорядних членах речення	4
IX.	Стилістика складних речень	10
27.	Пунктограми у складному реченні	4
28.	Пунктограми у складному реченні. Робота над темами, визначеними викладачем	4
39.	Робота над темами, визначеними викладачем	2
X.	Стилістика речень з різними способами вираження чужого мовлення	8
30.	Пряма і непряма мова, їх призначення. Пунктограми при прямій мові та діалозі	4
31.	Робота над темами, визначеними викладачем	4
XI.	Студентський проект удосконалення власного мовлення	6
32.	Студентський проект удосконалення власного мовлення (проведення діагностичної роботи і визначення індивідуальних проектів змісту, форм і методів удосконалення мовної і мовленнєвої компетенції студентів). Робота над темами, визначеними викладачем	6
XII.	Риторика	24
33.	Виступ з тематичною промовою. Основні способи виступу. Робота над темами, визначеними викладачем	6
34.	Сприймання чужого мовлення. Створення власних висловлювань. Діалогічне мовлення. Робота над темами, визначеними викладачем	6
35.	Монологічне мовлення. Робота над темами, визначеними викладачем	6
36.	Контрольна робота (тестові завдання). Робота над темами, визначеними викладачем	2
37.	Робота над темами, визначеними викладачем	2
38.	Підсумкове заняття	2
	УСЬОГО	140*

*Примітка: Для профілів педагогічного, філологічного кількість годин може бути збільшена (до 210 годин). Загальний навчальний час складається із аудиторного та самостійного.

Мовна і мовленнєва змістові лінії

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки студентів
I	1	<p>Вступ</p> <p>Мовлення як предмет стилістики і культури мовлення. Синоніміка і варіативність як базові поняття стилістики і культури мовлення. Стилійна норма і стилійна помилка</p>	<p>Студент:</p> <p><i>розрізняє</i> мовлення правильне і ненормативне, комунікативно недоцільне; стилійні норми української літературної мови;</p> <p><i>визначає</i> нормативне і ненормативне використання мовних засобів у текстах різних стилів мовлення</p>
II.	1	<p>Функціональна стилістика і культура мовлення</p> <p>Мовлення як предмет вивчення стилістики і культури мовлення. Мовлення розмовне і книжне, їх співвідношення та особливості. Поняття стилю мовлення.</p> <p><i>Стилій мовлення:</i> розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній і публіцистичний</p>	<p>Студент:</p> <p><i>розрізняє</i> особливості розмовного і книжного мовлення; стилій мовлення та їх характерні ознаки;</p> <p><i>визначає</i> нормативне і ненормативне використання стилійних мовних засобів</p>
		<p>Культура мовлення</p> <p>Вимоги до культури мовлення (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність)</p>	<p>Студент:</p> <p><i>аналізує</i> тексти розглянутих стилів мовлення з погляду змістовності, логічності, точності, виразності, доцільності мовлення;</p> <p><i>знає</i> вимоги до культури мовлення;</p> <p><i>складає</i> власні усні й письмові висловлювання;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> помилки, пов'язані з порушенням стильової єдності, змістовності, логічності, доречності, виразності</p>
III	30	<p>Практична стилістика і культура мовлення</p> <p>Стилійні засоби фонетики. Милозвучність української мови — характерна ознака всіх її стилів. Орфоепічні норми сучасної літературної української мови</p>	<p>Студент:</p> <p><i>дотримується</i> норм української літературної мови;</p> <p><i>визначає і виправляє</i> допущені в усному мовленні орфоепічні помилки</p>
		<p>Правопис. Складні випадки вживання м'якого знака, апострофа, великої букви; правопис слів з ненаголошеними голосними, подвоєнням та подовженням приголосних, спрощенням у групах приголосних; чергування голосних і приголосних звуків; написання слів іншомовного походження.</p> <p>Культура мовлення. Орфоепічні норми мови голосних і приголосних звуків</p>	<p>Студент:</p> <p><i>знає й практично використовує</i> вивчені правила;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> орфографічні помилки в своєму і чужому мовленні</p>

IV.	4	<p>Стилістичні засоби лексикології та фразеології</p> <p>Слово і його лексичне значення. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Фразеологізми, їх багатозначність, синонімія та антонімія.</p> <p>Культура мовлення. Лексичні норми: використання слів у властивому їм значенні та правильне поєднання слів за змістом у реченні та словосполученні. Запобігання недоречному вживанню емоційно забарвлених слів, не виправданому використанню просторічних, діалектних, запозичених слів.</p>	<p>Студент:</p> <p><i>визначає</i> доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних, фразеологічних засобів мови;</p> <p><i>розрізняє</i> лексичні, фразеологічні синоніми;</p> <p><i>правильно проводить</i> синонімічну заміну з метою підсилення тієї чи іншої стилістичної ознаки;</p> <p><i>дотримується</i> лексичних норм української літературної мови</p>
V.	12	<p>Словотворчі засоби стилістики</p> <p>Морфеми і словотвірна структура слова. Основні способи словотвору. Стилістичне забарвлення значущих частин слова (префіксів і суфіксів).</p> <p>Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах. Написання складних слів.</p> <p>Культура мовлення. Словотворчі норми (правильне творення слів)</p>	<p>Студент:</p> <p><i>дотримується</i> словотворчих норм сучасної української літературної мови;</p> <p><i>використовує</i> доречно словотворчі засоби у власному усному і писемному мовленні;</p> <p><i>правильно пише</i> слова з орфограмами в коренях, префіксах і суфіксах;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> стилістичні помилки, пов'язані з неправильним уживанням словотворчих засобів</p>
VI.	12	<p>Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту</p> <p><i>Перекази</i></p> <p><i>Усний</i> переказ тексту публіцистичного або художнього стилю із творчим завданням (висловленням власного ставлення до подій, героїв тощо).</p> <p><i>Письмовий</i> переказ тексту художнього або публіцистичного стилю із творчим завданням (висловленням власного ставлення до подій, героїв, їхніх вчинків та ін.)</p> <p>Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух. Конспект прочитаної науково-популярної статті. Тематичні виписки, план (складний), тези</p>	<p>Студент:</p> <p><i>Переказує</i> (стисло і близько до тексту) прослуханий або прочитаний текст художнього чи публіцистичного стилів обсягом 350—400 слів, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, ураховуючи комунікативне завдання;</p> <p><i>складає</i> конспект, почутого і прочитаного, план (складний), тези;</p> <p><i>робить</i> тематичні виписки</p>
VII.	22	<p>Практична стилістика і культура мовлення.</p> <p>Морфологічні засоби стилістики.</p> <p>Правопис</p>	<p>Студент:</p> <p><i>знаходить</i> у тексті стилістично забарвлені морфологічні засоби, <i>визначає</i> доречність їх використання в тексті;</p>

		Складні випадки правопису самостійних і службових частин мови (<i>особливості</i> відмінкових закінчень іменників, творення ступенів порівняння прикметників та прислівників, відмінювання займенників, відмінювання числівників, узгодження числівників з іменниками, правопис частки <i>не</i> з різними частинами мови та інші морфологічні норми, визначені викладачем)	правильно пише слова із визначеними орфограмами; знає правила правопису; знаходить помилки на вивчені правила і виправляє їх
VIII.	10	Стилістика простих речень Види простих речень, їх стилістичне використання	Студент: розрізняє види простих речень, коментує їх особливості; знаходить у тексті прості речення, визначає їх стилістичну роль і доречність використання в тексті
		Правопис Пунктограми у простому реченні	Студент: правильно розставляє розділові знаки в простому реченні; пояснює пунктограми
IX.	10	Стилістика складних речень Види складних речень, їх стилістичне використання. Смислові відношення між частинами складного речення	Студент: розрізняє види складних речень, коментує їх особливості; знаходить у тексті складні речення, визначає їх стилістичну роль і доречність використання в тексті
		Культура мовлення Синонімія простих і складних речень	Студент: розрізняє синтаксичні синоніми; правильно здійснює синонімічну заміну простих і складних речень (та їх частин) з метою посилення тієї чи іншої стилістичної ознаки
		Правопис Пунктограми у складному реченні	Студент: правильно розставляє розділові знаки в складному реченні; пояснює пунктограми
X.	8	Стилістика речень з різними способами вираження чужого мовлення Пряма і непряма мова, їх призначення	Студент: знаходить у тексті засоби стилістичного забарвлення у реченнях з різними способами вираження чужого мовлення; визначає їх роль і доречність їх використання в тексті

		<p>Культура мовлення</p> <p>Стилістичні особливості авторських слів при прямій мові. Синоніміка речень з прямою мовою і непрямою мовою, реплік у діалозі</p>	<p>Студент:</p> <p><i>проводить</i> синонімічну заміну в реченнях з різними способами вираження чужого мовлення для посилення тієї чи іншої стилістичної ознаки;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> стилістичні помилки</p>
		<p>Правопис</p> <p>Пунктограми при прямій мові та діалозі</p>	<p>Студент:</p> <p><i>правильно розставляє</i> розділові знаки при прямій мові та діалозі й обґрунтовує їх</p>
XI.	6	<p>Студентський проект удосконалення власного мовлення</p> <p>Проведення діагностичної роботи власного мовлення студента з погляду його культури, загальної грамотності, стилістичної диференціації; проектування змісту, форм і методів удосконалення мовної і мовленнєвої компетенції студента. Робота над темами, визначеними викладачем</p>	<p>Студент:</p> <p><i>розробляє</i> проект з метою поглиблення раніше набутих знань і вдосконалення відповідних умінь, навичок; реалізує розроблений проект (з допомогою викладача)</p>
XII.	24	<p>Риторика</p> <p>Підготовка тематичного виступу</p> <p>Вибір теми, визначення мети виступу. Залежність теми, жанру висловлення, задуму і мети від мети спілкування й адресата мовлення. Добір матеріалу і його систематизація. Робота з джерелами інформації. Види запису зібраного матеріалу для виступу (докладний запис виступу, його конспект, тези, докладний план і короткий план).</p> <p>Відбір мовних засобів залежно від мети спілкування і адресата мовлення. Удосконалення виступу з погляду вимог до культури мовлення.</p> <p>Робота над темами, визначеними викладачем</p>	<p>Студент:</p> <p><i>визначає</i> тему й мету майбутнього висловлювання відповідно до комунікативного завдання та особливостей аудиторії слухачів;</p> <p><i>добирає</i> ілюстративно-фактичний матеріал з урахуванням стилістичних особливостей виступу,</p> <p><i>користується</i> різними джерелами інформації;</p> <p><i>працює</i> з довідковою літературою;</p> <p><i>складає</i> простий чи складний план виступу; <i>аналізує</i> структурні частини виступу, вдосконалюючи його композицію; <i>добирає</i> найбільш доцільні виражальні засоби мовного та мовленнєвого оформлення;</p> <p><i>редагує</i> підготовлений текст;</p> <p><i>запам'ятовує (наближено)</i> текст виступу</p>
		<p>Виступ з промовою</p> <p>Основні способи виступу (читання тексту промови, відтворення його по пам'яті із читанням окремих фрагментів, вільна імпровізація, відповіді на запитання, ведення полеміки).</p> <p>Використання прийомів встановлення і збереження контакту з аудиторією.</p> <p>Культура публічного виступу</p>	<p>Студент:</p> <p><i>складає</i> виступ та виголошує його, використовуючи різні прийоми контакту з аудиторією, дотримується загальноприйнятих норм культури спілкування</p>

	<p>Ділові папери Автобіографія. Заява. Розписка. Доручення</p>	<p>Студент: Знає загальні вимоги до складання документів; складає автобіографію, заяву, розписку, доручення (студентська тематика документів)</p>
--	---	--

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до вмінь
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань студентів	
Я (молодь) і державна українська мова	Роль молоді у вирішенні мовних проблем в Україні. Мій внесок у справу піднесення престижу державної мови та інша тематика текстів за вибором викладача	«Вивчаючи і плекаючи мову, відкриваю світ і себе в ньому»	<p>Студент: сприймає, аналізує, оцінює прочитані, вивчені чи почуті соціокультурні відомості про Україну й світ; добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної пізнавальної та комунікативної мети</p>
Я і мій народ (у контексті національної історії і культури, духовних та мистецьких цінностей європейського співтовариства)	<p>Без минулого немає майбутнього. Сьогодення України – на шляху входження до європейського співтовариства. Український народ і його місце серед народів Європи й світу. Роль молоді у розбудові і зміцненні української державності. Відображення в національних традиціях менталітету рідного народу та інша тематика текстів за вибором викладача</p>	<p>"Яким я уявляю майбутнє України і своє місце в ньому", "Як не розминутися сьогодні з майбутнім", "Мої роздуми щодо проблем можливості, необхідності та наслідків входження України до Євросоюзу". "Вивчаючи і зберігаючи традиції рідного народу, я долучаюсь до його історії та культури" та інша тематика текстів за вибором викладача</p>	
Я і обрана мною професія	Тематика текстів відповідно до обрано професії	<p>"Мій внесок як майбутнього фахівця в економічний та духовний розвиток країни", "Перспективи розвитку моєї професії, її необхідність та престижність" та інша тематика текстів за вибором викладача</p>	
Я і мої можливості	Самопізнання,	"Удосконалюючи себе,	

самовдосконалення, розвитку наукових і творчих здібностей.	самовдосконалення молоді людини – необхідна умова розвитку її наукового та творчого потенціалів	роблю кращим і цей світ", "Що є передумовою щастя людини" та інша тематика текстів за вибором викладача	
--	---	---	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види вмінь	Вимоги до загальнонавчальних досягнень студентів	
Організаційно-контрольні	Студент самостійно:	<i>усвідомлює і визначає</i> мотив і мету власної пізнавальної і життєтворчої діяльності; <i>планує</i> діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; <i>здійснює</i> план за допомогою дібраних методів і прийомів; <i>оцінює</i> проміжні та кінцеві результати пізнавальної діяльності, <i>робить</i> відповідні корективи
Загальнопізнавальні		<i>аналізує</i> мовні та позамовні поняття, явища, закономірності; <i>порівнює, систематизує, узагальнює, конкретизує</i> їх; <i>робить висновки</i> на основі спостережень; <i>виділяє</i> головне з-поміж другорядного
Творчі		<i>уявляє</i> словесно описані предмети і явища, домислює на основі сприйнятого; <i>прогнозує</i> подальший розвиток певних явищ; <i>переносить</i> раніше засвоєні знання і вміння у нову ситуацію; <i>помічає і визначає</i> проблеми в процесі навчання і життєтворчості; <i>робить припущення</i> щодо способу розв'язання певної проблеми; <i>добирає аргументи</i> для його доведення; <i>спростовує</i> хибні припущення і твердження
Естетико-етичні		<i>помічає й цінує</i> красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності; <i>критично оцінює</i> відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, уміє усувати помічені невідповідності; <i>виявляє здатність</i> поставити себе на місце іншої людини; <i>переконаний</i> , що творити добро словом і ділом – обов'язок кожної людини

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Юшук І.П. Українська мова. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2007.
2. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: Підручник для 10 класу. Рівень стандарту. – К.: «Генеза», 2010.
3. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: Підручник для 11 класу. Рівень стандарту. – К.: «Генеза», 2012.
4. Плющ М.Я. Українська мова: Підручник для 10 класу. – К.: Освіта, 2010.
5. Глазова О.П. Українська мова: Підручник для 10 класу. – К.: Зодіак, 2010.
6. Авраменко О.М. Українська мова та література: Довідник. Завдання у тестовій формі. – К.: Грамота, 2011, 2012, 2013.

ДОДАТКОВА:

1. Ладоня В.О. Українська мова. Посібник для підготовки молодших спеціалістів вищих навчальних закладів. – К.: Вища школа, 2001.
2. Залікові завдання з української мови. 10-11 клас. – К.: «Шкільний світ», 2006.
3. Зубков М. Збірник диктантів для випускників та абітурієнтів з української мови. – Х.: СПДФО Співак Т.К., 2007.
4. Зубков М. Українська мова. Універсальний довідник. – Харків: ВД «ШКОЛА», 2009.
5. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007.
6. Новий довідник: Українська мова. Українська література. – К.: ТОВ «КАЗКА», 2008.
7. Плющ М.Я., Гринас Н.Я. Граматика української мови в таблицях: навчальний посібник. – К.: Вища школа. - 2004.
8. Тести. Українська мова. 5-12 класи/ За ред. д. філол. н. проф. Гуйванюк Н.В. – К.: Академія, 2009.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з української мови

Оцінювання результатів вивчення української мови здійснюється на основі функціонального підходу до навчання мовного курсу, який насамперед має забезпечити студентам уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості; сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених студентами висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення:

1. Перевіряється здатність студентів:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
 - складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
 - самостійно досягати комунікативної мети;
 - використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
 - дотримуватися теми спілкування;
 - додержувати правил спілкування;
 - дотримуватися норм літературної мови;
 - демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом студентам вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3-5 хвилин. Оцінка ставиться кожному студентові.

2. Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів студентів.

3. *Одиниця контролю:* діалог, складений двома студентами (до 16-20 реплік).

4. *Оцінювання.*

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених студентами діалогів
Початковий (Бали цього рівня одержують студенти,	1	У студента виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише “так” або “ні” чи аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Студент відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.

успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні)	3	Студент бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
Середній (Балів цього рівня заслуговують студенти, які досягли певних	4	Студент бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; допускає помилки у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
результатів у складанні діалогу за двома — чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні)	5	Студент бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми; мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
Достатній (Балів цього рівня заслуговують студенти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки.)	6	Студент успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте йому не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.
	7	Діалогічне мовлення студента за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення; правила спілкування в цілому додержано, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.
	8	Студент загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).
	9	Студенти самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють уміння формулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражена особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.

Високий (Балів цього рівня заслуговують студенти, які продемонстрували високу культуру спілкування, переконливо аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні тощо)	10	Студенти складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; додержують правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.
	11	Студенти складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки співрозмовника; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Студенти складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів співрозмовника; додержують правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту треба розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність студента

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);
- б) демонструвати вміння:
 - будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
 - ураховувати мету спілкування, адресата мовлення;
 - розкривати тему висловлювання;
 - виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;

- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержуватися єдності стилю;

в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів.

Варіант перший: усі студенти виконують роботу самостійно.

Варіант другий: студенти складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього – (допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає студентові час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: студентам пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) Переказ.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що його читає викладач, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350-450).

Тривалість звучання усного переказу — 3-5 хвилин.

б) Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих студентів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. *Одиниця контролю:* усне/письмове висловлювання студентів.

Обсяг письмового твору – 3 -3,5 сторінки.

4. *Оцінювання.*

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			орфографія і пунктуація	лексична, граматична і стилістична
Початковий	1	Студент будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	

(Бали цього рівня одержують студенти, які не досягають значного успіху за жодним із визначених критеріїв.)	2	Студент будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	9-10
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова бідна.	11-12	
Середній (Балів цього рівня заслуговують студенти, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі)	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до семи), наприклад: відзначається неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу — не використано авторську лексику).	9-10	7-8
	5	За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.	7-8	
	6	За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до п'яти): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.	5-6	
Достатній (Балів цього рівня заслуговують студенти, які досить вправно будують текст за більшістю критеріїв, але за деякими з них ще припускаються недоліків.)	7	Студент самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументована тощо.	4	5-6
	8	Студент самостійно будує достатньо повне (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до трьох).	3	
	9	Студент самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу - авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за двома показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	

Високий (Балів цього рівня заслуговують студенти, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказовість, обирати один із них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання)	10	Студент самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу - зіставляє свою позицію з авторською); робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним із критеріїв допущено недолік.	1	3
	11	Студент самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу - враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Студент самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю	—	1

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додають кількість балів за мовне оформлення і їхня сума ділиться на два. При цьому якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Оцінювання мовних знань і вмінь

Видами оцінювання навчальних досягнень студентів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень студентів в оволодінні змістом предмета, умінь та навичками відповідно до вимог програми. Поточне оцінювання носить заохочувальний, стимулюючий та діагностико-корегуючий характер, його необхідність визначається викладачем.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між цими елементами та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування (усно й письмово); виконання студентами різних видів письмових робіт; робота (взаємоконтроль) студентів у парах і малих групах; виконання завдань для самоконтролю тощо.

Тематичний контроль передбачає оцінювання засвоєних знань з кожної теми, що дає змогу усунути можливість випадковості при виведенні підсумкових оцінок. Формами тематичного контролю можуть бути самостійні роботи, що передбачають розгорнуті відповіді на запитання з елементами характеристики того чи іншого мовного явища; тестові завдання;

завдання на редагування, відтворення достовірності (наприклад, формулювання правила, прикладів до нього тощо).

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру або навчального року; підсумкову оцінку за семестр виставляють за результатами тематичного оцінювання, за рік — на основі семестрових оцінок.

Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані студентами правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади. Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену роботу студент міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу). При оцінюванні розрізняють грубі та негрубі помилки; виправляються, але не враховуються такі ж орфографічні та пунктуаційні помилки, які чинні при оцінюванні контрольного диктанту.

Оцінювання усних відповідей студентів

Усне опитування є одним із способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з української мови. При оцінюванні відповіді студента потрібно керуватися такими критеріями: правильність і повнота відповіді; ступінь усвідомленості, розуміння вивченого; здатність практично реалізувати набуті знання; мовленнєве оформлення відповіді; рівень самостійності студента під час усної відповіді.

Відповідь студента має бути зв'язною, логічно послідовною, тематично та ідейно достовірною; відповідаючи, студент повинен виявляти теоретичні знання з тієї чи іншої теми, уміння практично застосовувати правила, обґрунтовувати їх, аналізувати визначені Програмою мовні явища.

Високий рівень знань оцінюється «11» та «10» балами, якщо студент ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Достатній рівень знань оцінюється від «9» до «7» балів, якщо студент дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді.

Середній рівень знань оцінюється від «6» до «4» балів, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки в формулюванні правил; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.

Початковий рівень знань оцінюється від «3» до «1» балів, якщо студент не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у формулюванні правил, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Позитивна кількість балів може виставлятися не тільки за одну відповідь (коли на перевірку знань студента відводиться певний час), а й за кілька відповідей студента протягом заняття.

Оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь студентів

При оцінюванні знань та умінь студентів необхідно розрізняти поточний, тематичний та підсумковий контроль знань.

Оцінювання навчальних робіт

Навчальні роботи (різні види вправ, тестових завдань і диктантів неконтрольного характеру тощо) оцінюються вимогливіше, ніж контрольні роботи, адже не вимагають знань значного за обсягом навчального матеріалу.

При оцінюванні навчальних робіт враховується: ступінь самостійності виконання робіт; етап навчання; обсяг роботи; рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки щодо того чи іншого мовного явища.

«12» балів за виконання навчальних тестових завдань виставляються лише за умови наявності тестів з відкритими завданнями (пояснити вибір відповіді; виправити усі недостовірні варіанти відповіді тощо), при виконанні яких студент не допустив жодної помилки, не робив виправлень у роботі.

Навчальна робота оцінюється «11» балами, якщо студент не допустив помилок, та «10» балами, якщо допустив одну помилку, яку сам виправив у ході роботи; при виставленні цих оцінок враховується акуратність запису, підкреслень та інших особливостей оформлення.

«9» балів ставиться тоді, коли студент допустив дві помилки, але виправив їх; якщо робота велика за обсягом (перевищує за кількістю слів обсяг контрольного диктанту) допускаються три-чотири виправлення.

Рекомендована кількість слів у словниковому диктанті (поточний контроль) – до 40. Зважаючи на те, що словниковий диктант не є творчою роботою, «11» та «12» балів виставляються лише за умови повного аргументованого пояснення правопису слів (усного або письмового).

Нормативи оцінювання словникового диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	12 і більше	6	3
2	10-11	7	2+ 1 виправлення
3	8-9	8	1+ 1 виправлення
4	6-7	9	1-2 виправлення
5	4-5	10	—

Примітка: три виправлення в словниковому диктанті вважаються за одну орфографічну помилку.

Однією з форм перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий **диктант**.

1. *Перевірки підлягають* уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу.

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

2. *Матеріал для контрольного завдання.* Для контрольного текстового диктанту використовується текст, зміст якого доступний для студентів (180-200 слів).

Примітка. При визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

3. *Одиниця контролю:* текст, записаний студентом з голосу викладача.

4. *Оцінювання.* Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

— **орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;**

— виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:

- 1) на правила, що не внесені до Програми;
- 2) у словах з орфограмами, що не перевіряються правилами;
- 3) у передачі так званої авторської пунктуації;

— повторювані помилки (помилка у тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило), але в різних словах, вважаються різними помилками;

— розрізняють грубі й негрубі помилки; до негрубих, зокрема, належать такі:

- 1) у винятках з усіх правил;
- 2) у написанні великої букви в складних власних назвах;
- 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- 4) у випадках, коли замість одного знака виправдано поставлений інший;
- 5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);
- 6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;
- 7) у заміні українських букв російськими;

— п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки (але зниження оцінки не повинно призводити до незадовільного оцінювання роботи студента); «12» балів не виставляється за наявності виправлень;

— орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляють, але не враховують.

Нормативи оцінювання

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1 (негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1 (негруба)
6	5-6	12	—

Рекомендовані критерії оцінювання контрольних тестових завдань

Одиницею контролю є вибрані студентом правильні варіанти відповідей, виконання відкритих тестових завдань тощо. Позитивний бал виставляється при правильному виконанні не менше 50% завдань.

„12” балів ставиться, якщо бездоганно виконано усі завдання;

Примітка: „12” балів не ставиться за наявності виправлення

„11” ” балів ставиться за наявності одного-двох виправлень або неповної відповіді на 1 питання;

„10” балів ставиться за наявності трьох виправлень або за умови правильного виконання **не менше як 90% завдань**;

„9” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 85% завдань**;

„8” балів ставиться за умови правильного виконання не менше як $\frac{3}{4}$ всього завдання (**75% завдань**);

„7” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 65% завдань**;

„6” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 55% завдань**; „5” балів – якщо правильно виконано не менше як половину завдань (**50 % завдань**); „4” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 45% завдань**; „3” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 35% завдань**; „2” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 25% завдань**.

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий бал ставиться в кінці кожного семестру. Він узагальнено відображає знання студента з мови.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально або індивідуально.

Підсумкова форма контролю – екзамен (тестові завдання), який є обов’язковим при проведенні Державної підсумкової атестації.